

Ligia Romontscha = Lia Rumantscha : rapport annual 1977

Autor(en): [s.n.]

Objektyp: **Group**

Zeitschrift: **Annalas da la Societad Retorumantscha**

Band (Jahr): **91 (1978)**

PDF erstellt am: **30.06.2024**

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

LIGIA ROMONTSCHA
LIA RUMANTSCHA

Rapport annual 1977

La suprastanza dalla LR

parsura	Romedi Arquint, Cinuos-chel
viceparsura	Rudi Netzer, Savognin
assessurs	dr. Jachen Curdin Arquint, Cuera Cristian Caduff, Cuera Theo Candinas, Cuera
secretari	Hendri Spescha, Domat/Ems

Presidents dallas societads affiliadas dalla LR

Società Retorumantscha	dr. Gion Deplazes, Cuera
Romania	Ignaz Cathomen, Falera
Uniun dals Grischs	Gion Filli, Zernez
Renania	Andreas Cadonau, Flond
Uniung Rumantscha da Surmeir	Rudi Netzer, Savognin
Uniun da Scripturs Rumantschs	Flurin Caviezel, Cuera
Cuminonza Romontscha	
Radio e Televisiun	dr. S. Sonder, Cuera

Per in niev parsura setracta ei all'entschatta oravontut da seluvrar en el vast camp d'activitad dalla LR. Quei va ton pli tgunsch sch'ins sa l'administraziun ed il secretariat en buns mauns da persunas cun grond'experientscha e da confidanza e sch'ei setracta d'in andament regulau e continuont. Il fundament — ton dalla vart finanziaria sco era da vart organisatorica ed administrativa — era daus tras la reorganisaziun dalla LR. Miu engraziament resentiu va en emprema lingia a Hendri Spescha ch'ei staus per mei cun sias vastas enconuschientschas e cun siu spért aviert per novas iniziativas in grond agid ed encuraschament. Che la contabilitad e la cassa seigien en bien uorden ei l'incumbensa da Genoveva Arquisch che fa quella lavur per nossa cumpleina satisfaziun ed en moda cordiala e sincera. In grond engraziament era ad Ines Gartmann per sia lavur en biro e biblioteca. «Tener leu» ha era la suprastonza stuiu: Il diember «astro-nomic» da sesidas ei buca en emprema lingia in spieghel d'ina lavur extraordinaria; jeu sun engrazievvels als suprastonts ch'els ein vegni ensemen schi savens. Quei ha dau a mi la pusseivladad ton dad intensivar las enconuschientschas persunalas sco era da survegnir ina survesta detagliada dallas differentas ideas el moviment dils Romontschs.

La lavur regulara

La radunonza da delegai da stad ha giu liug per l'emprema ga o sin la tiara ad *Andeer*. Sper la numerosa partecipaziun dils delegai lein nus remarcar en engrazievladad las grondas breigias dalla Renania per porscher als delegai ina fin d'jamna informativa e d'ault nivel cultural. Cun quella caschun havein nus saviu presentar las bandieras dil Pledari sutsilvan (ch'ei lura cumparius el decuors digl october).

Tema principal dalla radunonza da delegai dil december ei staus il diever public dil romontsch en nossas vischnauncas. Per la discussiun ha ina pintga retscherca en tut las vischnauncas romontschas elavurada dil secretariat dalla LR surviu da basa. Alla discussiun da podium ein presidents da vischnaunca e canzlists da tuttas regiuns romontschas separticipai.

Il cussegl ei seradunau duas gadas. El ei sefatschentaus oravontut cun igl engaschament dalla Pro Juventute en favur dallas scolettas.

Sentelli ch'era il program da lavur per igl onn 1978 ei vegnius tractaus e plidentaus da rudien.

Il rapport oral cun ils presidents dallas societads cun tgira da territori ei staus dedicaus preponderontamein a damondas d'in program e dalla vendita dad ediziuns cumineivlas.

La suprastonza dalla LR ei seradunanda a 27 sesidas. Denter auter ha ella decidiu da dar contribuziuns a 34 scolettas ed ha susteniu 14 ediziuns da cudischs. Dallas contribuziuns extraordinarias da diversas specias seien menziunadas mo las sequentas: La platta da Paulin Nuotclà, igl agid finanziel all'Uniun da giuventetgna Foppa ed alla biblioteca romontscha digl Institut da mattas a Ftan sco era in premi d'encuraschament a dus giuvens sursilvans. La suprastonza ha era realisau la repartiziun departamentala.

Gruppas da lavur ed incumbensai cun duers specials

Las gruppas da lavur ein in instrument impurtont per intensiviar la lavur, per concretisar postulats ed era per slargiar il diember da collaboraturs. En quels gremiums vegn prestada ina gronda lavur, savens stentusa, mo fritgeivla: Per lur engaschament meretan ils varga 60 umens e dunnauns ch'han collaborau en ina da quellas gruppas nies engraziament cordial.

Ils scolasts ed auters exponents romontschs sil camp dallas *scolas professiunalas* (pres. R. Arquint) ein s'occupai en diversas sesidas cun la damonda dalla preschientscha dil romontsch en quellas scolas. Dallas tractativas ei seresultaus sco empren pass il postulat d'introducir ina lecziun da romontsch enstagl ni surpli dalla lecziun da tudestg. Suenter che diversas autras damondas ein sclaridas (plan e mied d'instrucziun) vegn la damonda e proposta concreta inoltrada al BIGA.

Era ils scolasts dallas *scolas medias* (pres. Chasper Pult) ein seradunai duas ga. Lur discussiuns han madirau dus postulats concrets ch'ein vegni inoltrai al departament d'educaziun. Ils postulats s'occupeschan cun igl obligatori dall'instrucziun da romontsch e pretendan

in'adattaziun dall'instrucziun dallas scolas medias privatas (concernent structura, fuorma e cuntegn) alla pratica dalla scola cantunala.

Incumbensai dallas societads cun tgira da territori ensemen cun dus representants da Cuera fuorman la gruppa per la *scolaziun da carschi* (pres. R. Arquint). «Formaziun e scuntrada» ei l'enzenna dils cuors per Romontschs ch'ei vegni organisai cun per part fetg bien success ellas valladas romontschas ed a Cuera. Perfecziunar las enconuschientschas linguisticas, svegliar interess e plascher per l'ierta litterara e culturala, scaffir in forum da sentupada e da discussiun sur da problems da veta: La scolaziun da carschi sco mied per sensibilisar vastas parts da nossa populaziun ton per la problematica generala da nos dis sco era per la valor da lungatg e cultura, in vast program che duei — suenter las experientschas inizialas — vegnir analisaus, refatgs e continuaus.

Per inventarisar e coordinar ils sforzs concernent ils *mieds d'instrucziun* (pres. R. Netzer) ei in'ulteriura gruppa da lavur vegnida convocada. Sias propostas che duessen formar in program a lingua vesta duein vegnir suttamessas allas istanzas cantunalas cumpetentas.

Per sclarir e per dar vinavon impuls vicendeivels ei vegnida discutada cun interessai in'eventuala concepziun e coordinaziun dils sforzs per ina *gasetta per affons* (pres. J. C. Arquint), ferton ch'ils *cumponists romontschs* ein sentupai per discutir damondas specificas (pres. H. Spescha).

Pil *teater romontsch* ei Gian Gianotti sengaschaus en moda particulara. Il giuven regissur — enconuschents en nies intschess tras la reschia da tocs sco «Üna festa pro Antonio» ed il «Gö da cumün» — ei ferm intenziunau d'activar la lavur en favur da nies teater romontsch. La lavur manca daveras buc; ei manca era buca il spért iniziativ e cumpetent, e nus spetgein dil niev post da teater impuls fritgeivels.

Per finir seigi aunc menziunada in'activitad che para da survignir ina muntada tut speciala. La gruppa da lavur dil Stapferhaus ha fatg il pass d'ina structura plitost lucca e spontana alla «Cuminonza per ils treis lungatgs grischuns». Ella secumpona dacheudenvi dad ina suprastonza e d'in diember equilibrau da commembers dallas treis parts linguisticas dil Grischun. In'emprema cumissiun dalla Cuminonza vegn a s'occupar dallas damondas da principi concernent il diever dils lungatgs en nies cantun. Sco basa da lavur survecha la

«Charte des langues» friburghesa. En stretg contact cun la «Cuminonza» tscherca la LR — suenter che la gruppa d'experts per il dretg territorial ei vegnida sliada — da numnar ina nova cumissiun che duess medemamein secumponer da persunalitads da tuts treis lungatgs.

La gruppa da lavur dil Stapferhaus ei sesviluppada en ina direzziun fetg saluteivla; grazia a siu premurus e nunstunclenteivel menader, dr. Martin Meyer, ch'ei sedaus grondas breigias, para la «Cuminonza per ils treis lungatgs dil Grischun» da daventar in forum per tractar da cuminonza damondas linguisticas culturalas.

Ediziuns da la LR

Ovras fundamentalas

a) Pledari sutsilvan

Rumantsch-tudestg

Tudestg-rumantsch

La cumparida dil Pledari sutsilvan da Curo Mani ei per la LR ina gronda satisfacziun. Cun ella vegn il rudi dallas ovras lexicologicas serraus. Nus possedein ussa per tut ils idioms romontschs secrets ils vocabularis pratics e quei ton en romontsch-tudestg sco en tudestg-romontsch.

Il Pledari sutsilvan vegn a dar nova curascha als Romontschs dalla Tumliastga, dalla Muntogna e da Schons. La LR engrazia al redactur Curo Mani per sia gronda prestaziun. In grond Dieus paghi meretan era ils numerus cussegladers e gidonters e la stamparia Werner Roth SA, Tusaun.

Per in ferm sustegn finanziel dall'ovra vein nus d'engraziar grondamein alla Regenza grischuna ed alla Pro Helvetia.

b) Neologissem

Igl onn vargau vein nus saviu annunziar la nomina d'ina cumissiun linguistica incaricada da suttametter periodicamein propostas per plaid novs ch'ei buca reteni e francai els vocabularis.

El decuors digl onn 1977 ha la LR ediu e derasau duas gliestas da talas propostas per mauns d'in vast cerchel d'interessents.

Ils resuns ein numerus ed interessants e muossan ch'igl intent da muentar e tener viva la discussiun ei vegnius contonschius amplamein.

Nus sperein da saver edir el decuors dils 1978 las gliestas en interval pli cuorts.

Als commembers dalla cumissiun linguistica engraziein nus cordialme in per lur lavur.

c) Grammatica sursilvana

Igl onn 1976 ha la LR publicau il cuors fundamental da 25 lezioni preparaus da *Theo Candinas* en fuorma hectografada. Quei material che porta per part aunc la noda experimental a ei vegnius duvraus stediamein e cun bien success en divers cuors d'assimilaziun. Essend che la secunda part dall'ovra ei buca stada realisabla el decuors digl onn 1977 ha la suprastanza concludiu da far — el senn d'ina sligiazion transitoria — ina reediziun offset dalla grammatica *Bien di*, bien onn da Sep Mudest Nay.

d) Grammatica ladina

Ensemen cun l'Uniun dals Grischs ha la LR ediu la «Grammatica sistemica dal rumantsch d'Engiadin' Ota per scholars e creschius da lingua rumauntscha e tudascha» da Gian Paul Ganzoni. Senza che nus saveien ha igl autur luvrau dapi onns ed onns vid sia Grammatica ladina. Nus essan perschuadi ch'ella fa als Ladins ed als amitgs dil ladin buns survetschs ed engraziein agl autur ed als donaturs grondamein.

e) Cuors audiovisual da rumantsch surmiran

Ils cuors audiovisuals d'assimilaziun — cuntut ch'els remplazzan alla lingua sentelli buca ina grammatica — anflan pli e pli calamita. Nus essan per quei cuntents da posseder oz ton il cudisch da text sco

las cassetas e pindels era per igl idiom surmiran. La via dil text alla realisaziun finala ei stentusa e basegna in engaschament endinai. Era cheu grond engraziament als numerus iniziaders e collaburatur.

Per giuvenils e scola

La stretga collaboraziun cun l'Ovra svizra da lectura per la giuventegna (OSL) ei vegnida continuada. Tier l'OSL ha ei dau ina midada da directur.

Hannes Kunz ch'ha tgirau las ediziuns OSL duront pli che dus decennis ha bandunau siu post per motivs da vegliadetgna e sanadad. Nus engraziein ad el grondamein per sia colleghialitad, sia capientscha e beinvulientscha. Siu successur ei signur Heinz Wegmann. Nus fagein ad el in beinvegni cordial.

Per l'emprema ga ein era vegni edi quest onn dus carnets supplementars en collaboraziun cun la Cumissiun cantunala per ils mieds d'instrucziun. Quels carnets nudein nus cun ina *. Ils tetels edi 1977 secloman:

nr. 1420	Theo Candinas, Gion Barlac fa il detectiv
nr. 1421	La Fontaine/Winzap/Seminarists
L'uolp e la cigogna
nr. 1422	Herberich/Bolliger/Spescha
Affons sco ti. Historias d'affons mendus
nr. 1423	La Fontaine/Winzap/Seminarists
La golp e la cigogna
nr. 1424	Herberich/Bolliger/Simeon
Unfants scu te. Istorgias d'unfants mendous
nr. 1425	Imholz/Bischoff, Bim Bam Bum
nr. 1426	Giono/Tappolet/Luzzi, La ierta dal Ramüttel
nr. 1427	Herberich/Bolliger/Filli
Uffants sco tü. Istorgias d'uffants menduoss
nr. 1427/1*	Bolliger/Messmer, Barri
nr. 1264/1*	Bolliger/Sarott, Claudia

En quei connex lein nus era menziunar la secunda ediziun da «Miu empren dicziunari», in'ovra ch'ins astga cun buna raschun numnar in pegliasis.

Per nos affons vein nus sper quellas ediziuns realisau en versiun ladina, surmirana e sursilvana l'ovra da Kurt Baumann/David Mc Kee: «Giuachin il dazier». Las versiuns romontschas ein vegnidas procuradas da Theo Candinas, Gion Tscharner e Gion Giatgen Steier. Era ad els bien engraziament.

Romedi Arquint, parsura

Nos morts

La retscha dils Romontschs ch'ei ida vi en la perpetnada ei buca pintga. Nus lein seregurdar dad els tuts en engrazieivladad. Tenor vegl usit fagein nus cheu menziun d'entginas persunalitads ch'ein sefatgas specialmein meriteivels per la caussa romontscha.

Nicolo Giamara

Igl empren di digl onn 1977 ei Nicolo Giamara da Zernez spartius ella vegliadetgna da 84 onns. Carschius si en in ambient nua che cant e musica vegnevan cultivai ei il defunct sedecidius per la professiun da scolast. Pli tard ha Nicolo Giamara rimnau las canzuns dil cumpo-nist engiadines Peider Champell. El ha publicau quellas en quater car-nets (Binsan I—IV).

Wilhelm Vital

Ils 15 da schaner 1977 ei morts Wilhelm Vital, staus durant 50 onns scolast a Zuoz. Wilhelm Vital ei sefatgs meriteivels oravontut entras sias translaziuns dalla Bibla dils affons e dils dus cudischs da

«Heidi» da Johanna Spyri. Plinavon eis el staus incumbensaus dalla LR da redeger il cudisch «Nossas tarablas — nossas parevlas». Divers onns eis el staus commember dalla cumissiun litterara dalla Chasa Paterna. El sez ha publicau sias novellas en in carnet da quella seria ed ha furniu numerusas contribuziuns per las Annalas, il Chalender Ladin, il Dun da Nadal e l'Aviöl.

Adalbert Wieland

Ils 10 da settember 1977 ei mistral Adalbert Wieland vegnius purtaus el santeri da Sumvitg. Il defunct ei staus in entusiasmau magister, igl emprem sco primar e suenter 37 onns scolast secundar. Il quitaun per la giuventetgna ha adina occupau el. Quei demuossa il fatg ch'el ei staus ensemen cun S. M. Nay igl iniziand per la fundaziun dalla scola professiunala dalla Cadi. El ei sefatgs meriteivels sil camp cultural ed ha defendiu quel era sco politicher.

Pader Vigeli Berther

Cun pader Vigeli Berther ei in um che ha dau fetg bia alla giuventetgna ed alla Romontschia ius vi ella perpetnadad. La nuviala da sia mort anetga (30 da december 1977) ei stada per biars Romontschs ina greva frida. Ei survargass per dabia il rom da questa cuorta menziun da vuler enumerar tut quei che la Romontschia e la LR han d'engraziar a quei um digl anim grond. El vegn a restar «nies bien pader Vigeli». El ruaussi enten il Segner.

Rapport dil Cussegl da scola LR

Igl onn da scola 76/77 ei staus, sco gia menziunau el rapport digl onn vargau, in interval d'emprouva e transiziun. La cuorsa sil binari antiautoritari ha clamau da tuttas sorts vents che han smanatschau meinsvart da fierer il tren ord las rodaias. Principalmein igl internat ha pituu da quei clima. Perquei ha il Cussegl da scola pladiu per ils 77 dunna Rosmarie Kössel sco survigiladra digl internat. Tras la preschientscha pli stedia d'ina persuna madira eisi reussiu da dar allas scolaras in ambient famigliar ed in ton dalla guida necessaria. Senza surveser ils fretgs ch'el ha purtau els onns da sia megliera prosperitad sut sora Florentina, sco per exempel il contact persunal denter las scolaras e la formaziun d'ina communitad interromontscha, ein certas difficultads d'in internat adina sefatgas valer. Perquei ei il Cussegl da scola sedecidiu suenter madira ponderaziun en cumpleina concordanza cun la suprastanza dalla LR da sligiar igl internat per igl onn da scola che vegn.

Igl onn da scola 77/78, il secund e davos dil cuors current, ha priu sia entschatta il 29 d'uost. Tochen gl'emprem d'october ei dunna Ursi Nigg che ei denton s'avanzada da scolasta da metodica a directura dil Seminari stada absentata. Ella ha terminau ils studis da pedagogia curativa, concludend quels cun in diplom respectiv. Per quei bi success che sa esser mo d'avantatg per la scola, sco era per la nominaziun sco directura, gratulein nus a dunna Ursi e giavischein ch'ella possi ademplier il grev pensum adossau per cuntentientscha e satisfacziun vicendeivla. Il meins da settember vein nus empleniu l'instrucziun munconta cun differents cuors. Aschia ha l'emprema part d'in «Cuors da teater per affons pigns» giu liug digl emprem tochen ils 3 da settember sut la direcziun da Gian Gianotti. In auter cuors intensiv da treis dis, menaus da dunna Doris Gubler da Turitg, ei staus dedicaus alla «Educaziun matematica en scoletta». Mo era suenter il retuorn da dunna Ursi han las scolaras profitau da cuors e referats. Nus lein menziunar il cuors da «Pictura creativa» tenius da dunna Bettina Egger, Turitg, dils 10—14 d'october sco era la secunda part dil cuors da teater da Gian Gianotti. Ils 9 da november ein las scolaras separticipadas al «Cuors da Casperet» organisaus dall'uniun da mussadras

grischunas. Il 11 e 12 dil medem meins ha dunna Ursi radunau 10 scolaras e 10 mussadras a Sedrun per preparar il tierz praticum. A partir dils 9 da november ha il praticum giu liug tochen las vacanzas da Nadal.

Ei fuss aunc da menziunar bia lavur en detagl che ei necessaria per igl andament da nies Seminari, aschia las conferenzas dalla directura cul president dil Cussegl da scola, discussiuns da singulas gruppas da scolasts, la conferenza da scolasts e lu surtut il Cussegl da scola ch'ei tenor pusseivladad adina disposts da segidar cun plaid ed ovra per il beinstar da nossa scola. In sforz pli grond che basegna bia forzas da lavur e temps per la preparaziun ed execuziun munta igl examen da recepciun dallas scolaras per il cuors 78/80. Ils examens pratics en scoletta han giu liug individualmein, per part en las scolettas dalla Ligia, per part a Casti, da calonda december tochen ils 14 dil meins. Dils 15 tochen ils 17 han las scolaras lu fatg ils examens pratics che ein stai ualti extendi. Essend ch'il plaz egl internat ei buca pli da risguardar vein nus saviu recepir da 25 candidatas 16 scolaras. Repartiu sin las differentas regiuns secumpona il niev cuors da 6 scolaras ladin, 5 dil Grischun da miez e 5 sursilvanas. (La scolara da Schons ei sereratga posteriurmein, suenter haver reussiu igl examen a Claustra. Ina gesta pauc edificonta!) Quei ei stau la davosa tratga els anno 77.

Ferton che jeu stun scrivend quest rapport, sepeinan novas travaglias. La diplomaziun dallas scolaras dil cuors current stat von porta. Da quei enderschis vus el proxim rapport. Per oz concludel jeu, engraziand a tut quels che han contribuui en ina moda ni l'otra alla scolaziun da nossas mussadras: Signur Peter Hinnen ha abdicau per la fin digl onn da scola 76 sco scolast da pedagogia. Signur Sulser, professor al Seminari scolastic, ha surpriu per igl onn 77 l'instrucziun en pedagogia. Als dus magisters sco era a dunna Straub che ha demissionau sco scolasta per zambergiar sin la fin digl onn da scola 76 s'auda nies pli cauld e resentiu engraziament per la buna lavur prestada. Cuort suenter Nadal ha professor Stupan, nies magister da romontsch ladin e tudestg, stuiu serender en spital per ina operaziun. Aschia eis el staus sfurzaus da concluder sia activitad tier nus avon temps. Cun la fin digl onn da scola banduna era collega Ueli Vital la scola e nus perdein cheutras nies magister da dessegn al Seminari. Als dus capavels e preziai scolasts schein nus in grond Dieus paghi e giavischein in

emperneivel «sulegl dalla sera». La successiun dils magisters abdiconts ei en quest mument ton sco segirada. Nus mein pia cun niev anim e speranza enviers igl onn da scola vegnent.

Per il Cussegl da scola LR
Il president: Theo Candinas

Nossas societads affiliadas

Società Retorumantscha

Nossa societad ei seprofilada uonn empau pli ferm anoviars. Ultra da nossas incumbensas usitadas ha ella giu in success oreifer culla Scuntrada sco era cun sia retscha nova da publicaziuns «Romanica Raetica».

1. Il Dicziunari rumantsch grischun

Cul DRG, nossa mira principala, eis ei iu vinavon tenor program. Nus vein publicau cun dus redactors ed in assistent cun mesa piazza ils dus faszichels 82 ed 83, da FRUET—FURIAR e terminau en manuscret la letra F, aschia ch'il sisavel tom dil DRG cumpara ella emprema mesadad dils 78. En 40 onns ein sis gross volums, ils bustabs A—F cumpari, quei che astga legrar nus zun fetg.

Il FN ha lubiu a nus dad occupar la piazza d'in tierz redactor, vacanta dapi la sortida da nies anteriur cauredactor dr. A. Schorta. La piazza d'in tierz redactor ei stada screta ora ella pressa.

2. *Las Annalas*

Il tom 90 ei cumparius la primavera, in volum da 350 paginas. Nossa publicaziun fuss oz buca pli pusseivla en questa fuorma legrei-
vla senza in considerabel sustegn dalla SGG, era sche nus vein alzau
il prezi da vendita. Alla Societad per la scienziass moralas debitein nus
in resentiu Dieus paghi.

Cun quest onn bandunein nus la Stampa Romontscha e serendin
per 5 onns a Samedan tier la Stamparia engiadinaisa, buca senza en-
graziar a dunna Camartin per sia propaganda en favur da nies
annuari.

3. *Nies institut*

Igl onn vargau vein nus retschert ina donaziun da cudischs da
dunna Marguerite Senti da Berna. Nossa biblioteca e l'ulteriura infra-
structura ha gudiu era uonn tutta attenziun. In tal carschament pre-
tenda buca mo lavur, mobein era adina dapli spazi, aschia che la
suprastonza ha stuiu s'occupar cul problem d'affitaziun. Per plirs
motivs vein nus buca saviu sedecider dad acquistar agens locals, vein
denton giu caschun da prender a tscheins duas localitads ella alzada
sut ella via da Rohan 5, nua che nus essan dapi entgins onns. Nus
savein surprender quellas duas stanzas successivamein, aschia che nus
essan survi en uorden ad interim.

Nies institut daventa pli e pli in centrum d'informaziun e da cus-
segl en damondas linguisticas e culturalas. Quei demuossan las numeru-
sas visetas era digl exterior, denter auter dils professers H. Groebl da
Regensburg e D. Messner da Salzburg.

4. *Damondas persunalas*

Nies cauredatur dr. A. Decurtins legia dapi la primavera per treis
semesters alla Universitad da Turitg ed ha perquei renunziou per quei
temps alla professura a Friburg. Redatur dr. Hs. Stricker fa part d'in
Comite d'organisaziun dalla SGG per dialectologia. Omisdus signurs
ein stai activs sur lur incumbensa redacziunala ora cun referats e

publicaziuns da differenta specia. Nies assistent, F. Giger, ha doctorau la fin december a Friburg cun ina ediziun critica d'in drama ladin. Cordiala gratulaziun.

5. Radunonza generala

Nossa radunonza generala ha giu liug a Cuera ils 4 da mars 77. A questa caschun ha nies redactur dallas Annalas, Sur F. Maissen, delectau ils auditurs cun in referat sur dil «Giavel ella praula romontscha».

6. Scuntrada da studi

Dils 20 als 22 d'october ha la «Scuntrada d'informaziun e studi» giu liug alla Scola cantunala. «Circa 150 interessents, umens e dunnas, Romontschs ed jasters, giuvens e vegls, han dau suatientscha a nies clom e suandau cun tschaffen tut quei ch'ei vegniu purschiu.» En circa 50 referats han ins saviu sefar in maletg dalla situaziun dil romontsch. Ina vasta «Bibliografia Studis Romontschs 1950—1977» edida sco tom 1 dalla retscha nova «Romanica Raetica» ha buca mo dau perdetga dallas pusseivladads da nies institut, mobein era dalla calamita dil romontsch els davos decennis. La nova retscha duei vegnir continuada els 78 gia cun in secund volum da register. Ina bibliografia currenta ellas Annalas vul informar ils interessai sur quei che sepassa enteifer nossas scheinas.

Per la fin engraziein nus cordialmein allas autoritads federalas e cantunalas, al FN, alla SGG, alla LR ed al Fondo da lottaria, a nos organs ed amitgs per tut lur lavur e sustegn.

Gion Deplazes

Romania

La Romania ha legreivlamein buca che maunca las forzas qualificadas per quella ni tschella lavur. La suprastonza ha giu neginas stentas da survegnir collaboraturs per sias interpresas. Quei fatg lein nus registrar cun gronda satisfacziun. Engaschar forzas da lavur ei denton cumbinau cun cuosts e drova mieds finansials. E quei ei il dilemma dalla Romania. Nossas pusseivladads da prestaziun stattan en negina relaziun cun nos mieds finansials. La suprastonza ha fatg persenn ch'ella sto restrenscher sia activitad tenor las pusseivladads da saver finanziair quellas. Schi deplorabel ch'igl ei da dir, pil futur stuein nus setener vid quella realitad.

Las ediziuns ufficialas

El decuors dalla primavera 1977 ei il Tschespet 48, Las historias da Gion Barlac da Theo Candinas, vegnius edius per la secunda gada. Quei Tschespet ha era anflau resun ordeifer la Surselva e vegn translataus momentanamein en divers lungatgs: Ladin, franzos e tudestg.

Il Tschespet 49, Poesias da Bistgaun Cathomas, ei staus exausts paucs meins suenter sia cumparida. L'ediziun ei stada memia pintga, ins ha buca cartiu che poesias anflein in tal esit. Pil futur vegnan redacziun e suprastonza ad evitar in tal sbagli.

Sco regal per Sontgaclau ei il Tschespet giubilar, annada 50, vegnius purtaus en nossas stivas sursilvanas. Las reflexiuns ed il confess da Donat Cadruvi vegnan segiramein ad anflar lecturs interessai e satisfatgs. Autur, redactur e stamparia ein sedai breigia da presentar in cudisch captivont e plascheivel. In engraziament special ad Aluis Carigiet per il stupent maletg da cuviarta ed ad Iso Camartin per sia prefaziun critica «50 annadas Nies Tschespet». La cuntinuaziun dalla retscha dil Tschespet para segirada, e quei ch'ei aunc pli legreivel: Nies Tschespet vegn cumpraus e legius stediamein da nossa populaziun. Quei ei segiramein ina gronda stimulaziun per tuts quels che s'engaschan per procurar lectura adattada per nies pievel.

Igl Ischi semestril caschuna a redacziun e suprastonza dapli quitaus. Nus essan tuts pertscharts ch'el porscha lectura pli pretensiusa

che vegn buca capida da mintgin. Per il lectur interessau ed in tec scolau porscha igl Ischi semestril denton ina paletta da diversas colurs e tuns che duess saver captivar ils lecturs. Il comite redacziunal mereta en mintga cass in grond Dieus paghi per sias stentas e per la procura regulara dils cudischets. Reussescha ei pil futur da schar cumparer empau dapli belletristica egl Ischi semestril, duess sia cuntinuaziun era esser segirada. Eventualmein sto il concept ed igl exterior digl Ischi semestril vegnir reponderaus el decuors dil proxim temps.

Acziuns

La lavur pigl onn 1977 savess ins suttametter al motto: *Promozziun dil romontsch en scola e scolaziun dils carschi.*

L'instrucziun romontscha en nossas scolas sursilvanas fa dabia quitaus a tuts che s'empatschan da quella questiun. Ei maunca ils mieds qualificai d'instrucziun nua ch'ins mira, da sum tochen dem. La Romania persula ei denton buca pipa da far remedura en quei grau. Quei ei specialmein ina incumbensa dil Cantun en collaboraziun cun la Ligia Romontscha.

La suprastonza dalla Romania ei selubida da metter il crap en rocla. Ella ha surdau als professers Bernard Cathomas ed Isidor Winzap l'incarica d'elaborar in exposé che s'occupescha da quella caussa e tschenta certas prioritads per scaffir novs mieds per l'instrucziun romontscha e tudestga en las scolas romontschas. Quella damonda ei vegnida inoltrada alla Ligia Romontscha. Lezza ei s'occupada immediat dalla caussa ed ha envidau ina cumissiun predeliberonta che duei ponderar ils proxims pass. Davart dalla Romania fan part da quella: Bernard Cathomas, Isidor Winzap, inspectur Gion Dietrich e Richard Cavigelli. El decuors digl onn 1978 vegn la Ligia Romontscha a far sias propostas per mauns dalla cumissiun per mieds d'instrucziun e dil departament d'educaziun. Per l'Engiadina ei prof. J. C. Arquint vidlunder da preparar mieds d'instrucziun per la secunda e tiarza classa primara, ch'ins quenta da saver sorprendere era per la Surselva e las autras regiuns romontschas.

Plinavon ei ina gruppa da collaboraturs (Isidor Winzap, Bernard Cathomas, Richard Cavigelli e Gieri Menzli) vidlunder da rimnar ina

collecziun da texts per l'instrucziun litterara alla scola primara e secundara.

In postulat che la suprastonza dalla Romania ha sperau da saver realisar el decuors digl onn vargau ei ina nova ediziun d'in cudischet da cant popular per nossa giuventetgna. Sche quei cudischet daditg desiderau ei aunc buca cumparius, eis ei buc per munconza dalla cumissiun da redacziun, mobein muort manco da finanzas. Ils redactors, Claudio Simonet, Giusep Decurtins e Silvio Schmed han terminau lur lavur e quella fuss prompta per la stampa. La suprastonza spera mo aunc d'anflar padrins e madretschas che gidan nus a realisar quella ovra. Schiprest che la finanziaziun ei segirada, vegn il manuscret surdaus alla stampa. Nus sperein che quei sappi aunc esser avon Pastgas.

Cun empau stentas e breigias eis ei denton reussiu alla suprastonza dalla Romania d'edir in'otra ovretta. Gia dapi dus onns era quella sin rucca. Ei setracta da «miu gidonter», in cudischet da pensums, exercezis ed in vocabulari per il scalem bass, preparaus da scolast Luzi Cadruvi ed illustraus da Nicolaus Coray. In temps havein nus cartiu che la cumissiun per mieds d'instrucziun, vul dir il cantun, surprindi ils cuosts dall'ediziun. Deplorablamein ha quei ord motivs formals buca saviu esser il cass. La Ligia Romontscha ha denton susteniu nossas stentas per quella ediziun cun la biala contribuziun da frs. 6000.—, aschia ch'il buordi finanziel per quella ediziun ei surportabels. Igl autur ed igl illustrader han fatg la lavur per ina buna-mana ed els meretan persunter in grond Dieus paghi. Quella ovretta vegn a render buns survetschs als scolasts per l'instrucziun romontscha.

Ediziuns sursilvanas

Pigl onn da gestiun 1976 havein nus saviu nudar numerusas ediziuns sursilvanas. Per uonn ei lur diember staus empau pli mudests:

Romania: Donat Cadruvi	Sin ballontscha, Tschespet 50 Ischi semestril, nr. 8 e 9 Miu gidonter, preparaus da Luzi Cadruvi
Stampa romontscha	Arcun, dr. Giusep Condrau, Ina vusch ord il parlament federal, tom II Calender Romontsch

Gion Deplazes	La bargia dil tschess (2. ediziun)
Toni Halter	Diari suenter messa (cun sustegn dalla Romania)
Ligia Grischa	Scartira giubilara 125 onns Ligia Grischa (cun sustegn dalla Romania)
Theo Candinas	Grammatica sursilvana (per Tudestgs che emprendan romontsch) Gion Barlac fa il dedectiv (carnet OSL)
La Fontaine/I. Winzap e seminarists	L'uolp e la cigogna (carnet OSL)

Conclusiun

Per la fin da quest rapport annual descha ei al president dalla Romania d'engraziar a tuts che prestan en ina moda ni l'autra enza-
tgei per la tgira da nossa cultura. En emprema lingia admittel quei
engraziament a mes consuprastonts per la buna e fritgeivla collabora-
ziun. Lu a quels ch'ein stai prompts da collaborar en ina cumissiun ni
l'autra ed a nos delegai allas radunonzas dalla Ligia Romontscha. Cun
plascher astga il president constatar che negin hagi dau canaster ad
ina damonda per cooperaziun. Quei fatg renda satisfacziun e dat
curascha ed anim per lavur che resta da far per il futur.

Ignaz Cathomen

Uniun dals Grischs

La suprastanza da l'Uniun dals Grischs s'ha fatschendada d'ürant
l'on scuors in tschinch tschantadas culs problems da nossa organisa-
ziun. Il parsura e singuls suprastants han tut part amo a bleras dietas
e reuniuns sco rapreschantants o delegats.

Tscherna dal parsura da la Lia Rumantscha

Causa la demischiun da sar dr. Pierin Ratti es stat da tscherner ün nouv parsura per la Lia Rumantscha. Cun 74 vuschs dad 86 delegats ha decis nossa radunanza generala da propuoner a sar Romedi Arquint sco nos candidat uffical per parsura da la Lia. A la radunanza a Cuaira dals 11 december dal 76 avain nus gnü il plaschair cha nos candidat es gnü tschernü cun ün bel votum da fiduzcha.

Nossas publicaziuns

Ün cudaschet «Chalandamarz» cun chanzuns ramassadas dals magisters da San Murezzan.

Ün oter «Ils surnoms dals cumüns da Zernez fin Ardez», üna producziun da las scoulas a la festa d'uffants in prümavaira dal 1975 a Zernez.

Ün pledari dals instrumaints da musica, cumpilà da sar ravarenda H. P. Schreich e M. Filli.

Eir il Chalender ladin es üna publicaziun da l'Uniun. L'on passà avaina vendü in terra ladina ed utrò 3460 exemplars, quai chi'd es stat ün record. Il Chalender vain cumprà da bod mincha famiglia ruman-tscha. El ha adüna ün cuntgnü varià ed interessant. Grazcha fich als duos redactuors sar inspectur Töna Schmid e sar ravarenda Duri Gaudenz per lur instancabla e buna lavur.

Grammatica Ladina

Da prümavaira es sortida da la stampa la Grammatica Ladina, ün'ouvra da sar Gian Paul Ganzoni, magister secundar a Turich. Quist bel cudesch cun 235 paginas es la lavur da blers ons, üna survista sistematica, tant sco pussibla cumpletta, cun blers exaimpels, reglas e möds da discuorrer da nossa lingua. Ella less intimar als Ladins da stübgjar lur lingua a fuond, ün stüdi chi po esser fascinant. Schabain scritta in putèr, schi s'adatta la Grammatica fich bain eir per ils Valladers. Grazcha fich a l'autur per sia gronda lavur! Il cudesch es gnü stampà pro la Stamparia engiadinaisa SA a Samedan.

Agüd finanziel han sport: la Pro Helvetia, la Fundaziun culturala da la Banca Bär e signur Alfred Bär sves, ün ami da l'Engiadina. Edituors sun la Lia Rumantscha e l'Uniun dals Grischs.

Dun da Nadal

Duonna Chatrina Filli a Valchava ha demischiunà fingià l'on passà sco redactura dal Dun da Nadal. Ella s'ha fatschendada daspö 18 ons cun quista grata incumbenza ed ha sport insembel cun blers collavuratuors blera buna lectüra per noss uffants. Sco successuras han agradi duonna Anna Pitschna Grob-Ganzoni e duonna Anita Gordon-Steinrisser.

Libreria a Schlarigna

Nossa butia a Schlarigna ha registrà d'ürant l'on 1976 ün trafic da munaida dad 86 642 francs entradas e 78 687.85 francs sortidas. Duonna Anna Maria e sar Robert Ganzoni han demischiunà sün la fin d'avuost. D'ürant 5 ons han els prestà fich buna lavur per nossa organisaziun. Grazcha fichun! La suprastanza ha tshernü in lur piazza a duonna Clara Stupan-Keller. Ella ha fingià gronda experienza cun cudeschs, uschè cha la vendita da nossas publicaziuns as augmantarà davo cha'l fabricat nouv gnarà in adöver.

Nos fabricat a Schlarigna

Als 17 da marz 1977 avaina suottascrit il contrat cun la Corporaziun evangelica da Schlarigna per realisar il fabricat in chasa Manella. Davo avair miss sü ils profils han duos vaschinas inoltrà recuors a la suprastanza cumünala, siand cha nossa pensla d'eira 38 cm plü ota co quella existenta. Pür davo lungas trattativas han ellas retrat il recuors. Cun data dals 26 da lügl ha la suprastanza cumünala dat il permiss da fabrica.

Grond plaschair ans han fat las poesias da nossa commembra da suprastanza duonna Irma Klainguti. Ella ha publichà quellas in ün

cudaschet «Föglias», sainza nos agüd. Las poesias cun ün fin sentiment liric in bun e s-chet putèr inrichischan la litteratura da quel gener.

Giunfra Bernina von Guaita es eir statta quist on fich activa. Quai dess üna lunga fila, schi's less manzunar tuot quai ch'ella ha prestà. In stampa o preparaziun ha ella trais cudeschs, nempe: Gion Barlac, da Theo Candinas, La famiglia Turnach tom 1 e 2, e'l Chavaglin Hü. Quists trais ultims cudeschs faran plaschair als uffants, in tant cha'l Gion Barlac es destinà per ils creschüts.

L'Uniun sustegna finansialmaing l'ediziun dals «Kindels dal malom», chürada da sar Clo Duri Bezzola. Implü üna platta da nos trubadur Paul Nuotclà. Per Nadal vendarana cartas cun text rumanesch adattadas per Nadal e Büman.

Gion Filli

Renania

Cun plascher e satisfacziun savein nus annunziar ch'il «Pledari sutsilvan», il qual ins ha spetgau cun desideri, ei compariu. Al redactor dil pledari, Curo Mani, in cordial engraziament per sia gronda lavur. Lein sperar ch'il niev pledari anfli biars cumpraders en Sutselva ed autero e ch'el seigi buca mo condemnaus per la cruna da cudischs.

La Renania ha era tscherniu ina cumissiun per preparar ina ediziun da las ovras da Hercli Bertogg. Quei empermetta da dar ina biala ediziun era per diever dallas scolas.

La cumissiun «fatscha da nos vitgs» ei era uonn stada fetg activa. Il president da quella cumissiun, Plasch Barandun ha puspei creau 13 inscripziuns novas a Pitasch, Sched e Veulden. Preparativas pigl onn proxim ein gia fatgas. Per il program da lavur 78 ei prevediu inscripziuns a Vuorz e vid la casa da scola a Donath. Nus engraziein a Plasch e ses gidonters per lur buna lavur e giavischein bien success vinavon.

Nunstunclenteivlamein lavura Gieri Seeli a Flem cun success per ils cuors romontschs per carschi. Gieri Seeli ei elegius delegau dalla Renania sco intermediader pils cuors romontschs dalla LR.

En collaboraziun culla Romania havein organisau cuors per scolaziun da carschi a Mustér ed a Glion. Deplorablamein ein quels cuors stai frequentai miserabelet. Sco delegau da quella cumissiun ha la Renania elegiu Andreas Darms.

In'otra cumissiun sefatschenta culs mieds d'instrucziun. Allas empremas scuntradas ein ins sefatschentaus cun l'inventarisaziun.

En collaboraziun cun igl inspectur Gion Dietrich organisescha la Romania e Renania sils 4 d'avrel a Glion in cuors romontsch per scolasts.

Dapresent s'occupescha la Renania ferventamein cun ina undrientscha commemorativa per siu scribent e poet Gian Fontana.

Periodics

Nies Dun da Nadal ei cumparius da Nadal 77 per la 50avla annada. Per quell'ocasiun havein ediu in Dun giubilar empau pli voluminus. Cun agid finanziel dalla LR, Fondo Cadonau ed «Uniun culturala Val Schons» ei quei stau a nus pusseivel. Grazia fetg per quei sustegn. In cauld engraziament era als dus redacturs Flurin Caviezel e Jacob Michael sco era a tuts collaboraturs. Era il «Per mintga gi» compara mintg onn sin meisa avon ch'igl onn veder mondi a fin. Mintga famiglia egl intschess renan spetga vess sil calender e reclamassche quel fuss buca cheu ad uras, in'enzenna ch'ins desiderescha tut-tina aunc en nossas regiuns per lectura romontscha e dat era in bien attestat a nos dus redacturs Flurin Darms e Jacob Michael.

Speziala gratulaziun ed engraziament a ser Michael. Vegntgatschun onns alla liunga ha el redeggiu la part sutsilvana dil «Per mintga gi». Contas uras da sacrifezi ha ser Michael mess cheu en disposiziun per nies car lungatg mumma. Sin Tias nozzas d'argien cul «Per mintga gi» gratulein nus a Ti cordialmein.

Cun energia e perseveranza lavuran era ils redacturs da nies organ, Casa Paterna/Punt. Cordial engraziament a J. Clopath e J. Michael cun lur cunluvrers.

Per igl onn 78 preveda la Renania in gi sportiv per la giuventetgna. Quella fiastetta ch'ei prest tradiziun tier la Renania vegn organisada uonn dils da Trin.

Il contact denter las regiuns emprova la Renania da mantener cun las seras romontschas. Igl onn vargau ha la Calandaria fatg ina viseta a Luven cun in toc teater.

Radunonza da delegai

Ils 18 da mars 1977 ha giu liug a Luven la radunonza da delegai. 30 onns eran vargai dapi la davosa burasculusa radunonza da delegai a Luven. La radunonza dils 77 ha priu in pli emperneivel decuors che quella d'avon 30 onns nua ch'ins era buca vegnius a fin cullas tractandas. Nies meriteivel parsura Gion Kunfermann ha demissiunau. Sis onns gitg ha el tgamunau la Renania cun diplomazia ed inschign. Era Paul Michael che ha varga in decenni prestau buna lavur da scarvon per la Renania ha demissiunau. A demadus engrazia la Renania cordialmein per la lavur prestada en favur da nies car lungatg mumma. Era a Gion Mani ch'ei sortius dalla suprastonza engraziein nus per sia lavur prestada en favur dalla Renania.

La sera ha la giuventetgna da Luven delectau ils delegai cun teater e cant.

A. Cadonau

Uniung Rumantscha da Surmeir

Cun la radunanza generala digls 12 da december 1976 a Casti è ia a fegn igl bienni digl noss president, Albert Camen. Cun premura e chito ò Albert presto gronda e buna lavour per l'URS. Nunambli-dabels restan sies plets persvadents durant tot chels onns a caschung dallas radunanzas generalas. Dasperas chel entusiassem tgi el ò savia derasar ò Albert er presto blera lavour da pazientgta e da detagl. Ins

dastga sieiramaintg pretender tgi el vegia fatg er chegl cun la madema persvasiung e cun en angaschamaint exemplaric. Nous — «igls sies tgers Surmirans» — angraztgagn ad Albert per sia lavour an nossa favour. Ad el ed a sia consorta givischainsa anc blers bels onns cun buna sanadad e blera satisfacziun.

Scu successour d'Albert Camen è ni eligia Rudi Netzer e scu nov suprastant dall'URS, Remi Capeder.

La radunanza generala ò incumbenso la suprastanza da tschartger veias per declarar la Pagina da Surmeir scu «Figl ufficial» pigl intschesch Surmiran. En fatg legivel.

La suprastanza ò alloura er deditgia diversas sedutas a chel problem zont complex. Diversas retschertgas e sedutas cun la stampareia on musso, tgi la realisaziun da chest organ ufficial dovra taimp e dastga betg capitar an moda e maniera precipitada. La suprastanza vot pero perseguitar igl problem intensivamaintg. Gl'è er en problem dalla pressa rumantscha.

Zont plascheir fogl tg'igl noss redacter dalla Pagina, signour Franz Capeder, ò adegna survagnia contribuziuns avonda per amplaneir la gasetta. Talas èn cumpareidas schi numerousamaintg tgi nous vagn dastgea far en bel pass anavant e lascher cumpareir la Pagina dus gedas agl meis. Speragn tg'igls oters pass possan er succeder bagnspert.

Er igl redacter digl «Noss Sulom», dr. Christoffel Spinaz, ò pudia preschantar igl organ an furma voluminosa cun contribuziuns per divers gosts ed interess. Nous ischan persvadias tg'igl Sulom vegia uscheia purschia belas ouras da recreaziun e buna culturela.

En pass sur igl noss intschesch Surmiran ò igl redacter digl Calendar, Faust Signorell, risco da far cun rimnar texts digls poets contemporans dall'antiera rumantscheia. La lavour è gartageda ed ella catta rencunaschientscha er tar noss vaschigns dallas valladas rumantschas. A nous fogl plascheir tgi vagn savia contributeir chella lavour tgi era veiramaintg bisignevla.

Agl redacters digls noss organs, scu er a tots collaboratours lainsa angraztger cordialmointg per lour contribuziuns.

An collaboraziun cun la Leia Rumantscha vagn nous er savia anritgier la lectura pigls noss unfants e pigls carschias. Uscheia vainsa er savia realisar igl curs audio-visual per carschias tgi vottan ampren-der rumantsch. Mademamaintg è nossa collaboraziun cun la LR, con-

cernent igls curs da furmaziun pigls carschias rumantschs, gartageda fitg bagn. Passa trenta participants a chels curs on fatg onour a Rina Steier e Valantegn Bearth scu organisatours digls curs ed a Mario Jegher e Faust Signorell scu scolasts. Angraztg fitg er ad els ed alla Leia Rumantscha.

Varia

La suprastanza dall'URS è s'angascheda per intensivar igls contacts cugls cumegns ed otras instituziuns. Cun en sustign vicendevol vessigl dad esser pussebel da realisar differents postulats an scola, baselgia ed ainten l'administraziun. Las experientschas fatgas èn positivs e mossan gio oz tscherts resultats concrets. Luzi Jochberg a Lai e Gion Giatgen Steier a Savognin, on mano cun bung success igls curs audio-visuals per carschias. Da giavischier ègl tgi tals curs vignan realisos an daples lis. Nous speragn da cattar sustign tigls collaboratours da vischnanca gist er per realisar tals curs.

La lavour an suprastanza e stada amparnevla ed intensiva. Ia less angraztger a tots suprastants per lour lavour, per lour angaschamaint e lour tenuta.

Concludond igl rapport annual lessa admetter en duevel angraztgamaint agls fidevels abunents digls noss organs ed a tots chels tgi on s'angaschea an lour famiglia e lour funcziun pigl mantignamaint digl noss bel lungatg.

Rudi Netzer

Uniun da scripturs romontschs

Nies organ

Dapi onns ei nies organ «Novas Litteraturas» (NL) vegnius tschentaus en damonda. Plirs motivs organisatorics, redacziunals e formals han mumentau tier la decisiun per ina fuorma nova che po

survir a lecturs en general. Igl empren numer ei previus sin la primavera 1978. Redacturs ein vegni elegi: lic. fil. Felix Giger, dr. Iso Camartin e Clo Duri Bezzola.

Grond engraziament ad A. P. Grob-Ganzoni per la redacziun dil davos numer che motivescha la lectura per nos pigns.

Contact culs cumponists romontschs

Dapi plirs onns han ils cumponists romontschs encuriu contact cun l'USR. Finalmein ils 15 d'october eis ei reussiu da clamar els tier ina sesida en Casa Romontscha nua ch'il secretari Hendri Spescha ed il sutsignau eran presents. Ei para dad esser stau ina fritgeivla sentupada. Ils cumponists fuorman ina conferenza da cumponists romontschs che seradunescha duas gadas ad onn e vegn mintgamai envidada dall'USR tier lur radunonza generala.

Dieta da lavur a Zuoz

Tier la dieta da lavur a Zuoz che la LR ha organisau ein tut nos commembers vegni envidai. Il problem da teater sin nies intschesch romontsch ei vegnius discussinaus vivamein. Plirs scripturs ein promts tenor temps e forzas dat ademplir giavischs appartenent novs tocs.

Premis litterars

Tenor il giudicat dalla CL astgein nus gratular als suandonts auturs ch'han obteniu premis ni duns per lur ovras. Igl ei quei

- Theo Candinas per «Gion Barlac»
- Armon Planta per «Las tempradas»
- Hendri Spescha per il cudisch da poesias «Sendas»
- Anna Pitschna Grob-Ganzoni per igl OSL «Flip, Flap e Flup».

Radunonza generala

La radunonza generala a Sent ei stada ina culminaziun appartenent il contact direct cun il pievel. La sonda avonmiezgi ei stada dedicata ad endisch scolas cun prelecziuns da differentes commembers. La

sonda sera ha giu liug en casa da scola ina sera populara nua scripturs han prelegiu, uniuns da Sent cantau e sunau. Engrazia als da Sent per la nunemblideivla dimora. La radunonza dalla dumengia ha confrontau nus cun problems generals ed interns da noss'uniun. Sco niev commember dalla CL ei lic. fil. Giusep Decurtins vegnius elegius. Nus gratulein.

Prelecziuns

Duront igl onn han commembers dall'USR encuriu contact cun nies pievel en varga dus tozzels prelecziuns a caschun da seras familiaras, invitaziuns specialas e reuniuns.

Engraziament

Al secretari dalla LR sco era allas imploiadas vulessel engraziar per lur pazienza e beinvulientscha demussada duront igl onn.

Flurin Caviezel

Cumünanza Rumantscha Radio e Televisiun

Igls 25 da zercladur 1977 ò gia li la *radunanza generala* dalla CRR a Domat. L'occurenza é stada dètg bagn frequentada tant da commembers scu da hosps. Fridolin Bargetzi, vizedirecter dalla canzleia cantunala ò salvo en referat davart « Domat — periferia dalla rumantscheia ». Igl referent ò dilucido an moda exemplarica igls problems, tgi tangeschan lungatg e cultura rumantscha a Domat. La radunanza ò piglia en stupent decurs. Digl reminent seigl ranviia segl protocol dalla radunanza, tgi é cumpiglia an chest cumpendi annual.

Igl cunsegl dalla CRR ò salvo igl onn passo 2 sedutas. Ainten l'amprema ò el piglia posiziun davart igl rapport dalla cumischiung ad hoc digl comité central SSR partenent funcziun e structura dallas

societads purtadras e discussiuno, siva en'orientaziun digl schef da programs, igl resultat dalla retschertga scientifica davart las emisiungs rumantschas. La suprastanza ò piglia ancunter igl giaveisch, tgi igls resultats dalla retschertga duessan neir discussiunos sen ena basa pi vasta. An chel senn è la cumischung da programs e siva er la giunta neida incaricada da far propostas per mangs digl cunsegl, tgi vign alla fegn sco davosa istanza dalla CRR a trattar chels problems an connex cun la retschertga. An sia sagonda seduta ò igl cunsegl preparo las tractandas per la radunanza generala, scu gl'è previa ainten igls startetgs.

La suprastanza ò gia da s'occupar principalmentg cun igls problems dalla reorganisaziun dalla SSR. Ella ò betg angal preparo ed inoltro las diversas istanzas, ma bagn er tschartgea contact cun represchantants d'otras societads, scu p. e. cun cunseglie digl martgea da Turitg Jakob Baur, president dalla societad da radio e televisiung turitgesa. Siva tgi igl proceder arisguard la revisiung dils startetgs centrals è sto statuaia davart digl president dalla SSR, ò ena delegaziun dalla CRR gia ena conferenza cun igl redacter digls novs startetgs, prof. A. Riklin. Prof. Riklin ò gia tgapientscha per igls postulats da nous rumantschs. El ò er catto ena formulaziun per igls futurs startetgs concernent la CRR, tgi corresponda agls giaveischs cun igl sequent text: «Die CRR hat als Vertreterin der rätoromanischen Sprache und Kultur in Bezug auf die rätoromanischen Sendungen die Stellung einer Region. Das Nähere regelt ein besonderes Statut, das vom Vorstand DRS erlassen und vom Zentralvorstand genehmigt wird.» Ena basa legala schi largia an senn d'ena autonomia ò la CRR anfignen ossa mai gia. Nous vagn buna speranza, tgi chel text, tgi è gio accepto dalla cumischung giuridica digl comité central, vigna er risguardo integralmentg digl comité central e dalla radunanza da delegos dalla SSR. Igl text per igl startetg special dalla CRR ò la suprastanza er gio preparo per mangs digl redacter digls stratetgs, ma la cumischung giuridica ò per dantant betg da s'occupar cun chel, essend tgi la cumpetenzza schea cò tar la regiung DRS.

Manc cletg ò la suprastanza gia ainten las trattativas cun igl redacter dalla gasetta da radio e televisiung, scu igl rapport digl onn passo ò gio oriento. Ainten igl trataimp siva dalla radunanza generala 1977 vainsa er pers igl noss represchantant ainten igl cunsegl d'administraziun dall'AGRAP. Igl cunsegl d'administraziun è nia redutgia

sen en andomber da 5 commembers. Ossa fòn part lò las 3 societads cun studio, igl directer regiunal, en represchantant dalla firma Ringier ed en represchantant d'ena societad sainza studio. Chel davos post duess eir an roda tranter las societads sainza studio. Per en onn è nia tscharnia dr. Konrad Krieger da Lucerna. Nossa regenza è s'intermessa ainten chella tgossa tar igl redacter dr. Weibel e siva fatg ena istanza agl departamaint federal d'energia e traffic. La suprastanza ò er gia conferenzas cun igl schef da programs ed igl schef digl dicasteri da televisiun. G. Decurtins ansemen cun represchantants dalla televisiung da Turitg perveia digl nov persunal per las emissions da televisiung sen fundamaint digl program slargea. I sa tratta cò da tscherner rumantschs per chels posts, er per tals dalla tecnica, da fixar igl li da domicil ed eventualmaitg d'aveir en equipa rumantscha sarada per chel scopo. Er an relaziun cun las novas emissions d'infurmaziun tar la televisiung ègl sto da discussiunar sen tge canal tgi chellas vignan derasadas e da tge ouras. Per igl mument è en conclus definitiv betg anc piglia. Tar las sedutas dalla suprastanza è bagn savens er sto preschaint igl schef da programs, tgi ò mintgamai do ena orientaziun sur da problems actuals.

La cumischung da programs dalla CRR ò gia 4 sedutas ed ò tratto principalmaitg igl resultat dalla retschertga concernent las emissions rumantschas. Scolast Ludvic Morell, tgi è sto divers onns alla testa dalla cumischung da programs ò demissiuno scu president ed è nia ramplazzo tras scolast secundar Claudio Gustin, Sa. Maria. A Ludvic Morell seia admess en cordial engraztgamaint per sias grondas prestaziuns. A Claudio Gustin giavischainsa bung success. Tant scu para ò el tschaffen ved la tgossa.

La giunta dalla CRR è neida convocada cun excepziun digls meis da vacanzas da stad mintga meis tar ena seduta ed ò collaboro bagn ansemen cun igls cumpiladers pigl program. Siva tgi scolast Franz Capeder ò demissiuno da president, stat prof. dr. Jon Pult agl timung da chel gremium. Er Franz Capeder mareta rancunaschientscha ed angraztgamaint per sias stentas an favour digl program rumantsch da radio e televisiung.

La cumischung radio-telescola ò salvo 3 sedutas plenaras. Nous ranviagn pinavant agl rapport separat da chella cumischung.

La cumischung ecclesiastica, tgi è an sasez betg en organ dalla CRR, ma collaborescha per igl program è sa radunada 3 gedas. Igl

sotsignia president dalla CRR ò gia occasiung d'assister a chellas sedutas e savia constatar, tgi las dumondas ed igls problems, tgi vignan cò an discussiung èn fitg interessants.

Per concluder lainsa betg tralaschar d'exprimer en grond angraztgamaint agl schef da programs dr. Clemens Pally ed a tots igls col-laboratours da radio e televisiung. Las prestaziuns èn grondas e bungas.

Stefan Sonder

Contribuziun annuala dallas vischnauncas

Andeer	50.—	Marmorera	50.—
Ardez	50.—	Mon	20.—
Bever	40.—	Morissen	20.—
Breil	100.—	Mulegns	20.—
Brinzeuls	15.—	Müstair	20.—
Bonaduz	100.—	Mustér	250.—
Cumbel	20.—	Pignia	20.—
Cunter	10.—	Puntraschigna	165.—
Degen	20.—	Razén	50.—
Duvin	20.—	Riein	20.—
Falera	30.—	Riom	50.—
Flem	50.—	Rueun	50.—
Flond	15.—	Sa. Maria	20.—
Fuldera	20.—	Sagogn	50.—
Guarda	30.—	Salouf	20.—
Laax	100.—	Samedan	200.—
Lantsch	50.—	Schlarigna	20.—
La Punt-Chamues-ch	50.—	Schnaus	30.—
Lavin	30.—	Scuol	170.—
Lü	10.—	Segl	50.—
Lumbrein	50.—	Sent	50.—

Sevgein	15.—	Uors/Peiden	20.—
Silvaplana	50.—	Valchava	20.—
Surava	50.—	Vella	20.—
Susch	20.—	Veulden	50.—
Tarasp	20.—	Vignogn	20.—
Trin	50.—	Zernez	100.—
Tschlin	25.—	Zuoz	150.—
Tujetsch	100.—		

Scolettas sustenidas dalla LR 1977

Bever	500.—	Silvaplana	500.—
Bravuogn	1000.—	San Murezzan	500.—
Casti	500.—	Sent	1000.—
Donath	1000.—	Sumvitg	1000.—
Ftan	1000.—	Surava	1000.—
Fuldera	500.—	Susch/Lavin	1000.—
Glion	500.—	Sa. Maria/Valchava	1000.—
Guarda	500.—	Tavanasa	500.—
La Punt	1000.—	Tinizong	500.—
Lantsch	1000.—	Trin	500.—
Mustér	1000.—	Trun	1000.—
Rabius	1000.—	Tschlin/Strada/	
Ramosch	1000.—	Martina	500.—
Razén	500.—	Tujetsch	1000.—
Riom	1500.—	Vella/Vignogn/	
Sagogn	500.—	Degen	1000.—
Samedan	1500.—	Zuoz	500.—

Quen dalla LR 1977

A. Quen general

EXPENSAS

Organs

Radunonza da delegai	2 024.90	
Cussegl	1 150.70	
Suprastonza	8 898.65	
President	4 800.—	
Representaziuns	4 393.05	
Cuosts da viadi e spesas	1 870.10	
Organs da rapport	228.30	
Cumissiuns	3 289.85	26 655.55

Persunal

Secretariat	153 894.—	
Per schubergiar	2 844.—	
Suppl. fam. ed affons	2 995.—	
Suppl. experientscha	14 694.15	
SVS/SI/CCF/CD	10 520.35	
Segirada accidents	2 111.45	
Segirada spargn	4 498.20	
Cassa da pensiun	16 696.60	208 253.75

Cuosts da biro

Material e maschinas	6 263.60	
Francatura e vitgira	3 192.90	
Telefon	3 872.20	
Spesas banca, schec postal	1 545.25	
Tscheins	9 927.—	
Scauldament	1 783.10	
Forza electrica	782.55	
Material per schubergiar	139.50	
Reparaturas, installaziuns	1 065.05	28 571.15

Cuosts divers

Biblioteca ed archiv	694.70	
Gasettas e revistas	827.80	
Inserats	2 267.—	
Rapport annual	3 172.—	
Lavurs tras tiarzas persunas	545.30	
Tscheins passivs	388.15	
Segirada da fiug	363.60	
Contribuziuns annualas	884.—	
Cuosts divers secretariat	321.50	9 464.05

SUBSIDIS SOCIETADS AFFILIADAS

Subsidis da basa

Società Retorumantscha	2 500.—	
Romania	4 000.—	
Uniun dals Grischs	4 000.—	
Renania	4 000.—	
Uniung Rumantscha da Surmeir	4 000.—	
Uniun da Scripturs Rumantschs	4 000.—	
Cumünanza Radio Rumantsch e TV	500.—	23 000.—

Societads regiunnalas

Romania	10 000.—	
Uniun dals Grischs	8 000.—	
Renania	4 500.—	
Uniung Rumantscha da Surmeir	4 500.—	27 000.—

Subsidis per organs

Società Retorumantscha	10 000.—	
Romania	15 000.—	
Uniun dals Grischs	10 000.—	
Renania	10 000.—	
Uniung Rumantscha da Surmeir	12 000.—	
Uniun da Scripturs Rumantschs	4 000.—	61 000.—

Subsidis per scripturs

Cumissiun litterara	1 500.—	
Premis	2 900.—	
Seradas e prelecziuns	2 401.—	6 801.—

Subsidis divers

A particulars	17 938.20	17 938.20
---------------	-----------	-----------

SUBSIDIS PRESSA ROMONTSCHA

Gasetta Romontscha	15 000.—	
Fögl Ladin	15 000.—	
Casa Paterna	10 000.—	
Pagina da Surmeir	5 000.—	
Il Chardun	2 000.—	47 000.—

SCOLETTAS

Pagas mussadras	84 534.50
Per schubergiar	5 676.—
Pagas inspecturas	2 117.80
Suppl. experientscha	1 595.30
SVS/SI/CCF/CD	4 976.05

Segirada accidents	1 321.85	
Cassa da providiment	6 828.55	
Cuosts per survigilanza	255.05	
«La Scoletta»	65.50	
Contribuziun CMR	450.—	
Material e mobiglias	784.—	
Tscheins	6 801.—	
Scauldament	1 765.45	
Forza electrica	753.25	
Material per schubergiar	15.30	
Reparaturas	360.90	
Subsidis a scolettas	27 500.—	
Transport scolarets	3 290.—	
Cuosts divers	610.70	149 701.20

SEMINARI DA MUSSADRAS

Pagas per instrucziun	53 125.55	
Suppl. experientscha	804.—	
Survigilanza internat	4 519.25	
SVS/SI/CCF/CD	2 628.35	
Segirada accidents	366.40	
Cuosts da viadi	1 006.60	
Cussegl da scola	1 870.60	
Examens da recepziun e dipl.	2 325.30	
Cumpra da mobiglias	1 640.—	
Material e mieds didactics	3 475.70	
Tscheins	8 727.—	
Scauldament	2 164.90	
Forza electrica	868.30	
Material per schubergiar	32.45	
Reparaturas	476.70	
Economia	8 204.75	
Cuosts divers	1 977.15	94 213.—

ACZIUNS SPECIALAS

Teater	7 324.80	
Cuors da lungatg	22 315.20	
Mieds didactics per scolas fundamentalas tudestgas	1 321.10	
Cuors en scola	4 017.—	
Mieds audiovisuals	5 162.—	
Neologissem	1 818.55	
Vischnauncas e scolaziun carschi	6 246.30	
Survetsch da pressa	218.60	
Per incumbensas circumscrettas	1 088.60	49 512.15
<i>Expensas total</i>		<u>749 110.05</u>

ENTRADAS

Subsidis e contribuziuns

Confederaziun	450 000.—	
Cantun	200 000.—	
Vischnaucas	3 375.—	653 375.—

Ord investiziuns

Tscheins	1 282.10	
Tscheins ord fonds	850.—	2 132.10

Entradas diversas

Contribuziuns publicas per scolettas	9 000.—	
Marcau da Cuera	10 000.—	
Marcau da Turitg	2 000.—	
Taxa dils scolarets	3 010.—	
Solaras seminari	49 500.—	
«La Scoletta»	560.—	
Cuors da lungatg	13 280.—	
Marcau da Cuera per instrucziun romontscha	2 000.—	
Entradas diversas	575.—	
Acziun Ovras da Domat	500.—	
Restituziun suppl. affons	2 035.—	
Scuntraziun cuosts ediziuns	35 651.35	
Cuors da lungatg sin cassetas	7 943.70	136 055.05
<i>Total entradas</i>		<u>791 562.15</u>

B. Quen per las ediziuns

EXPENSAS

Cuosts

Pledari Sutselva	17 700.—	
Carnets OSL	30 982.85	
Dicziunari tud.-rum. ladin	39 280.—	
Canzuns	4 171.80	
Joachim, il dazier	17 024.—	
Miu emprem dicziunari, reediziun	21 434.—	
Nos utschals	6 834.50	
Grammatica sursilvana	919.80	
Il prenci pign (ladin e surmiran)	10 492.—	
Economia e finanzas	480.—	
Kindels dal Malom	4 018.—	
Cuors audiovisual surmiran, cudisch da text	10 640.50	
Cuors audiovisual vallader	500.—	
Reediziun grammatica Nay	11 477.—	
Reediziun Sper l'En	3 856.—	
Cumpra cudischs	32 829.15	212 639.60

Cuosts secundars

Scuntraziun cuosts secretariat	35 651.35	
Cumissiuun redacziun OSL	484.50	
Francatura e vitgira	184.65	
Propaganda	3 218.95	
Material per ediziuns	1 283.85	40 823.30
<i>Total expensas quen ediziuns</i>		<u>253 462.90</u>

ENTRADAS

Contribuziuns

Cantun per Pledari sutsilvan	21 000.—
Fondo Cadonau per:	
— cumissiuun linguistica	2 000.—
Pro Helvetia per:	
— pledari sutsilvan	15 000.—
— il pign prenci	5 000.—
Ord reservas per ediziuns linguisticas	34 000.—
Augment debiturs	1 996.60
Augment cudischs avon maun	4 855.60
Vendita	124 605.—
<i>Total entradas</i>	<u>208 457.20</u>

Quen general

Cuosts	749 110.05
Entradas	791 562.15
Avanzament	<u>42 452.10</u>

Quen d'ediziuns

Cuosts	253 462.90
Entradas	208 457.20
Deficit	<u>45 005.70</u>

Bilanza

ACTIVAS

Cassa	1 656.—	
Schec postal	43 607.81	
Quen current banca cantunala	20 293.40	
Debiturs divers	746.30	
Debiturs dallas ediziuns	17 293.70	
Part. Radio Turitg	200.—	
Cudischs avon maun	45 194.90	128 992.11
Maschinas da biro	1.—	
Mobilias da biro	1.—	
Mobilias en scoletta	1.—	
Biblioteca	1.—	4.—
Activas transitoricas		24 454.40
Legat dr. Pieder Tuor	2 000.—	
Legat per scribents malsauns	975.40	
Legat dr. Felix Calonder	15 000.—	17 975.40
		171 425.91

PASSIVAS

Crediturs divers	26 678.40	
Cassa da spargn personal LR	<u>16 351.60</u>	43 030.—
Emprest Fondo naziunal per vocabularis	2 120.—	
Emprest Fondo naziunal per Ouvras Lansel	<u>2 910.—</u>	5 030.—
Passivas transitoricas		82 946.70
Avanzament		847.81
<i>Reservas per intents specials</i>		
Per ediziuns linguisticas	18 643.—	
Per ediziuns commemorativas	<u>2 953.—</u>	21 596.—
Legat dr. Pieder Tuor	2 000.—	
Legat per scribents malsauns	975.40	
Legat dr. Felix Calonder	<u>15 000.—</u>	17 975.40
		<u>171 425.91</u>

Rapport da revisiun

En la funcziun d'uffeci da controlla da Vossa societad vein nus controllau la bilanza, fatga per ils 31 da december 1977, sco era ils quens da gudogn e sperdita per il temps digl 1. da schaner entochen ils 31 da december 1977.

La bilanza siara da mintga vart cun frs. 171 425.91. Il quen da gudogn e sperdita dil quen general muossa in gudogn da frs. 42 452.10 ed il quen d'ediziuns ina sperdita da frs. 45 005.70.

Nossa controlla ha mussau ch'ils cudischs ein menai en uorden. Sin fundament da nossa controlla e dallas informaziuns retschevidas essan nus perschua di che la presentaziun dil resultat da gestiun e dalla situaziun dalla facultad corrispunda allas prescripziuns legalas e statutaricas. Nossa controlla dat buca caschun a remarcas specialas.

Ils detagls davart las dimensiuns da nossa controlla e las constataziuns fatgas ein francai en nies rapport separau.

Sin fundament dils resultats da nossa controlla proponin nus d'acceptar il present quen annual e la bilanza.

IGL UFFECI DA CONTROLLA

Il revisur designaus dalla

controlla da finanzas dil Cantun Grischun:

Ch. Cavegn

Cuera, ils 23 da mars 1978